

УДК 811.111'37:621

СЕМАНТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ

*І.Є. Фролова, канд. філол. наук,
Я.Ю. Манжос, канд. філол. наук (Харків)*

У статті представлено семний аналіз англomовних юридичних термінів на позначення злочинів проти держави, а саме термінів на позначення державної зради, побудоване лексико-семантичне поле ЗЛОЧИНІ ПРОТИ ДЕРЖАВИ та виділені його складові елементи – субполя ДЕРЖАВНА ЗРАДА, ЗЛОЧИНІ ПРОТИ ОРГАНІВ ВЛАДИ та ЗЛОЧИНІ ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА. Проведено детальний аналіз субполя ДЕРЖАВНА ЗРАДА із виділенням його структурних елементів.

Ключові слова: державна зрада, злочини проти держави, лексико-семантичне поле, субполе, юридичні терміни.

Фролова И.Е., Манжос Я.Ю. Семантическая организация юридических терминов, обозначающих государственную измену. В статье представлен семный анализ англоязычных юридических терминов, обозначающих преступления против государства, а именно терминов, обозначающих государственную измену, построено лексико-семантическое поле ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРОТИВ ГОСУДАРСТВА и выделены его структурные элементы – субполя ГОСУДАРСТВЕННАЯ ИЗМЕНА, ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРОТИВ ОРГАНОВ ВЛАСТИ и ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРОТИВ ОБЩЕСТВА. Проведен детальный анализ субполя ГОСУДАРСТВЕННАЯ ИЗМЕНА и его структурных элементов.

Ключевые слова: государственная измена, лексико-семантическое поле, преступления против государства, субполе, юридические термины.

Frolova I.Y., Manzhos Y.Y. The semantic organization of legal terms denoting treason. The article gives the seme analysis of English legal terms denoting crimes against states, namely terms, denoting treason; shows the structure of the lexico-semantic field CRIME AGAINST STATE with structural elements, subfields TREASON, CRIMES AGAINST AUTHORITIES and CRIMES AGAINST SOCIETY. The detailed analysis of subfield TREASON and its structural parts has been provided.

Key words: crimes against state, legal terms, lexico-semantic field, subfield, treason.

Об'єктом дослідження у цій статті виступають англomовні юридичні терміни на позначення злочинів проти держави (ЗПД), зокрема терміни на позначення державної зради, які є загальними, тобто використовуються як у Великій Британії, так і на території США. Метою цієї статті є проведення семантичного аналізу термінів на позначення ЗПД, котрий виявляє специфіку значення як інгредієнту мовної системи [1, с. 3] і пов'язаний з роз'ясненням мовної одиниці [3, с. 85]; а також виокремлення та аналіз одного з конституентів ЛСП ЗПД, субполя ДЕРЖАВНА ЗРАДА. Актуальність дослідження термінів на позначення

ЗПД зумовлена низкою факторів. Перш за все, ЗПД вважаються найдавнішою та найнебезпечнішою групою злочинів, що загрожують не лише окремому індивіду, а суспільству в цілому, крім того, на сучасному етапі розвитку з'являється значна кількість нових протиправних дій, зокрема і проти держави, та, відповідно, і значна кількість нових термінів на позначення цих дій.

Терміногрупа ЗПД є частиною масштабного сегменту англomовної юридичної термінології – терміногрупи ЗЛОЧИН, відповідно, семантика досліджуваної терміногрупи є складовою частиною семантики терміна *crime* та володіє низкою прита-

манних останній ознак. Семантика терміна *crime* у згорнутому вигляді представлена сполученням архісем [HUMAN ACTION] + [ILLEGAL], про що свідчить аналіз лексичної бази даних англійської мови Wordnet (WordNet). «Розгортання» значення дає можливість встановити перелік сем, якими згідно лексикографічних джерел є:

- [offender] – особа, що порушує закон: “*an act or the commission of an act that is forbidden or the omission of a duty that is commanded by a public law and that makes the offender liable to punishment by that law*” (Merriam-Webster’s Online Dictionary);

- [act] – дія / подія порушення закону: “*an act punishable by law*” (WordNet);

- [harm] – заподіяна шкода: “*harmful act against the public which the State wishes to prevent and which, upon conviction, is punishable by fine, imprisonment, and/or death*” (Business dictionary);

- [punishable] – передбачене покарання: “*an offence against an individual or the state which is punishable by law*” (Compact Oxford English dictionary).

Таким чином, інтегральними семами для термінів, що позначають злочини, є такі: [offender] + [act] + [harm] + [punishable].

Про можливість і необхідність виокремлення з усього масиву термінів-назв злочинів тих, що позначають злочини проти держави (ЗПД), свідчать нормативно-правові акти, зокрема кримінальний кодекс України [2], кримінальні кодекси різних штатів США [4] та лексикографічна практика (“*crime – an offense against an individual or the state which is punishable by law*” (Compact Oxford English dictionary)). З цієї дефініції можна зробити висновок, що для семантики терміногрупи ЗПД окрім інтегральних сем [offender] + [act] + [harm] + [punishable] властива ще одна сема – [against state(s)], яка виступає диференційною, формуючи підставу виокремлення ЗПД. Для групи термінів CRIME AGAINST STATE / ЗПД ця сема виступає інтегральною, складаючи разом з переліченими інтегральними семами ланцюжок, що об’єднує всі ЗПД у єдине ЛСП ([act] + [offender] +

[harm] + [punishable] + [against state(s)]). Виходячи з цього, під час аналізу ЛСП ЗПД у семантичному записі подаємо лише ті семи, які є релевантними з точки зору диверсифікації: інтегральну, яка є ланкою, де відбувається диверсифікація, та диференційні, що додаються.

Аналіз фахових юридичних джерел засвідчив, що до ЛСП ЗПД належать 47 одиниць, а саме *treason, high treason, war treason, espionage, misprision of treason, political espionage, military espionage, economic espionage, cyber espionage, industrial espionage, obstruction of justice, contempt of court, perjury, contumacy, contempt of congress, contempt of parliament, sedition, prison escape, prison breach, voluntary escape, negligent escape, actual escape, constructive escape, criminal escape, civil escape, disorderly conduct, breach of the peace \ disturbance of the peace, unlawful assembly, riot, riot, hooliganism, police riot, prison riot, students riot, driving crime, drunk driving, reckless driving, hit and run, drug-related crime, illicit drug use, drug possession, drug possession with intent to sell, drug trafficking, drug distributing, indecent exposure, public intoxication*.

Первинний рівень семантичної диверсифікації в межах ЛСП CRIME AGAINST STATE / ЗПД призводить до виокремлення в складі ЗПД сегментів із термінами, що позначають державну зраду (*treason*), злочини, скоєні проти органів влади (*crimes against state institutions*), та злочини проти суспільства (*crimes against community*). Додавання до семи [act] диференційної семи [betray] дозволяє виокремлювати субполе ДЕРЖАВНА ЗРАДА, додавання до семи [against state(s)] диференційної семи [institution] дозволяє виокремлювати субполе ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОРГАНІВ ВЛАДИ, додавання до семи [against state(s)] диференційної семи [community] дозволяє виокремлювати субполе ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА.

Субполе ДЕРЖАВНА ЗРАДА охоплює 10 одиниць, що об’єднані спільним значенням «злочини, пов’язані із зрадою країни», а саме *treason, high treason, war treason, espionage, misprision of treason, political espionage, military espionage,*

economic espionage, cyber espionage, industrial espionage. Інтегральною семою для його термінів, що водночас диференціює їх значення від значень решти термінів ЛСП CRIME AGAINST STATE/ЗПД, є сема [betray], яка додається до семи [act]. Субполе має гіперонімічну одиницю – термін *treason*, розглянувши дефініцію якого (“*treason – the crime of betraying one’s country*” (*Dictionary of law*)) встановлюємо його семну структуру: [act: betray].

Пояснення тих дій, які визначаються як зрада країни, подані у нормативно-правових актах та дещо відрізняються у Великій Британії та США. Відповідно до Статті 3 Конституції США дії, що становлять зраду країни, полягають у зазіханні на безпеку держави та розв’язування війни проти неї, приєднання до ворогів країни та надання їм допомоги або підтримки [8].

У Великій Британії більша кількість дій вважається державною зрадою. У цій країні спочатку не було єдиного визначення цього злочину, монарх мав право на власний розсуд визначати, що становить державну зраду. Ця ситуація змінилася у 1351 році після прийняття Акту про державну зраду, відповідно до все ще діючих положень якого державною зрадою є планування вбивства монарха, дружини / чоловіка монарха чи спадкоємця; застосування насильства до дружини монарха, розв’язування війни проти діючого монарха, приєднання до ворогів діючого монарха та надання їм допомоги або підтримки, вбивство канцлера скарбниці (міністра фінансів Великобританії), прем’єр міністра [5]. Акт про державну зраду 1702 року включив до переліку дій спробу завадити процедурі престолонаслідування [6], Акт про державну зраду 1708 року включив перелік дій, що стосуються лише Шотландії [7]. Саме у нормативно-правових актах Великої Британії, зокрема у Акті про державну зраду 1351 року, вперше з’являються терміни-гіпоніми макрополя, а саме *high treason, espionage, misprision of treason, war treason*.

Значення цих термінів формують диференційні семи [serious threat] / [hide] / [government secrets] / [favour war enemy], що додаються у ланку [act: betray].

Зокрема значення терміна *high treason (the committing of a crime which seriously threatens the safety of your country (Cambridge Advanced Learner’s Dictionary))* формується додаванням семи [serious threat]: *high treason* ([act: betray: serious threat] + [offender] + [harm] + [punishable] + [against state(s)]).

Значення терміна *misprision of treason (a crime consisting of the concealment of treason (Wikipedia))* формується додаванням семи [hide]: *misprision of treason* ([act: betray: hide] + [offender] + [harm] + [punishable] + [against state(s)]).

Значення терміна *war treason (acts committed within the lines of a belligerent as are harmful to him are intended to favour the enemy (Duhaime legal dictionary))* формується додаванням семи [favour war enemy]: *war treason* ([act: betray: favour war enemy] + [offender] + [harm] + [punishable] + [against state(s)]). Під час складання семної структури була використана дефініція терміну *belligerent (the countries or groups in a war that are fighting each other (ABBYY Lingvo))*.

Значення терміна *espionage (espionage involves betraying U.S. government secrets to other nations (legal dict))* формується додаванням семи [government secrets] у: *espionage* ([act: betray: government secrets] + [offender] + [harm] + [punishable] + [against state(s)]).

Одна з дефініцій терміну *espionage* вказує на виділення окремих його видів, наприклад військового або політичного шпіонажу (*espionage – practice of obtaining military, political, commercial, or other secret information by means of spies or illegal monitoring devices (Concise encyclopedia)*) та на виокремлення окремого макрополя, представлено-го термінами *political espionage, military espionage, economic espionage, cyber espionage, industrial espionage, espionage*. Пояснення цих термінів у словниках не містяться та були отримані із нормативно-правових актів.

Значення терміна *economic espionage (whoever knowingly performs targeting or acquisition of trade secrets to knowingly benefit any foreign government, foreign instrumentality, or foreign*

agent (Economic espionage)) формується додаванням семи [trade] у ланку [act: betray: government secrets]: *economic espionage* ([act: betray: government trade secrets] + [offender] + [harm] + [punishable] + [against state(s)]).

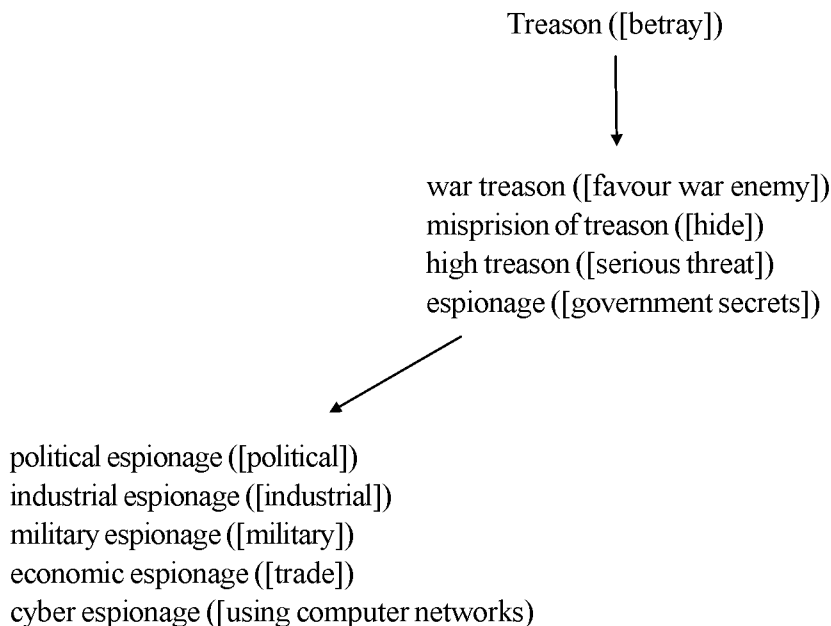
Значення терміна *political espionage (providing political intelligence-gathering services or organising such services in the interest of a foreign state, a foreign party or any other foreign organization (Legislation))* формується додаванням семи [political] у ланку [act: betray: government secrets]: *political espionage* ([act: betray: government political secrets] + [offender] + [harm] + [punishable] + [against state(s)]).

Значення терміна *military espionage (conducting, organising, recruiting others to conduct or encourages military intelligence-gathering services on behalf of a foreign state Legislation)* формується додаванням семи [military] у ланку [act: betray: government secrets]: *military espionage* ([act: betray: government military secrets] + [offender] + [harm] + [punishable] + [against state(s)]).

Значення терміна *industrial espionage (industrial espionage conducted by a foreign state aims to acquire information that can be passed on to the country's own industry (Types of espionage))* формується додаванням семи [industrial] у ланку [act: betray: government secrets]: *industrial espionage* ([act: betray: government industrial secrets] + [offender] + [harm] + [punishable] + [against state(s)]).

Значення терміна *cyber espionage (the use of computer networks to gain illicit access to confidential information, typically that held by a government or other organization (Oxford dictionaries))* формується додаванням семи [using computer networks] у ланку [act: betray: government secrets]: *cyber espionage* ([act: betray: government secrets: using computer networks] + [offender] + [harm] + [punishable] + [against state(s)]).

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що субполе ДЕРЖАВНА ЗРАДА є різнорівневим та дискретним. Схематично структуру субполя ДЕРЖАВНА ЗРАДА із зазначенням диференційних сем кожного терміна подаємо наступним чином:

Перспективою аналізу є виокремлення та дослідження інших конституентів ЛСП ЗПД,

а саме субполів ЗЛОЧИН ПРОТИ ОРГАНІВ ВЛАДИ та ЗЛОЧИН ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авоян Р.Г. Значение в языке. Философский анализ: монография / Р.Г. Авоян. – М. : Высшая школа, 1985. – 103 с. 2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini/statja-111.htm 3. Кубрякова Е.С. Особенности речевой деятельности и проблемы внутреннего лексикона / Е.С. Кубрякова // Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи. – М. : Наука, 1991. – С. 82–137. 4. California penal code [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://law.justia.com/codes/california/2005/pen.html> 5. Treason Act 1351 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislation.gov.uk/aep/Edw3Stat5/25/2/section/II> 6. Treason Act 1702 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.queenslandinstitute.org/a_library/el_treason%20act%201702.pdf 7. Treason Act 1708 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislation.gov.uk/apgb/Ann/7/21> 8. United States Constitution [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution_transcript.html

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. АBBY lingvo [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lingvo-online.ru/ru> 2. Business dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.businessdictionary.com/definition/criminal-damage.html> 3. Cambridge Advanced Learner's Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://dictionary.cambridge.org/define.asp?key=37059&dict=CALD> 4. Legal dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/> 5. Compact Oxford English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.askoxford.com/> 6. Concise encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/dictionary/espionage> 7. Dictionary of law [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199551248.001.0001/acref-9780199551248> 8. Duhaime legal dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.duhaime.org/LegalDictionary/W/WarTreason.aspx> 9. Economic espionage [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fbi.gov/about-us/investigate/counterintelligence/economic-espionage> 10. Legislation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.admin.ch/ch/e/rs/311_0/a272.html 11. Merriam-Webster's Online Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/> 12. Oxford dictionaries. Language matters [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/cyberespionage> 13. Types of espionage [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pet.dk/English/Counter%20espionage/Types%20of%20espionage.aspx> 14. Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://en.wikipedia.org/wiki/Treason> 15. WordNet. A lexical database for the English language [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wordnet.princeton.edu/>